ध्रुव सापकोटाको ‘बितेको’ कथासङ्ग्रहको कृतिपरक अध्ययन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय,
मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्कायअन्तर्गत
वीरेन्द्र बहुमुखी क्याम्पस, नेपाली विभाग, भरतपुर, चितवनको
स्नातकोत्तर तह (एम्.ए.), द्वितीय वर्षको
दसौँ पत्रको प्रयोजनार्थ
प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी
शीला मरहट्टा
क्याम्पस रोल नं. ३६/२०६०-६२
त्रि.वि. दर्ता नं. ६-१-२३९-९९-९७
नेपाली विभाग
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
वीरेन्द्र बहुमुखी क्याम्पस
भरतपुर, चितवन
२०६७

ध्रुव सापकोटाको 'बितेको' कथासङ्ग्रहको कृतिपरक अध्ययन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय,
मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्कायअन्तर्गत
वीरेन्द्र बहुमुखी क्याम्पस, नेपाली विभाग, भरतपुर, चितवनको
स्नातकोत्तर तह (एम्.ए.), द्वितीय वर्षको
दसौँ पत्रको प्रयोजनार्थ
प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधनिर्देशक

डा. कुलप्रसाद ढुङ्गाना

शोधार्थी

शीला मरहट्टा

क्याम्पस रोल नं. ३६/२०६०-६२
त्रि.वि. दर्ता नं. ६-१-२३९-९९-९७
नेपाली विभाग
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
वीरेन्द्र बहुमुखी क्याम्पस
भरतपुर, चितवन
२०६७

शोधनिर्देशकको मन्तव्य

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत वीरेन्द्र बहुमुखी क्याम्पस, भरतपुर, नेपाली स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षकी छात्रा शीला मरहट्टाले **ध्रुव सापकोटाको 'बितेको' कथासङ्ग्रहको कृतिपरक अध्ययन** शीर्षकको यो शोधपत्र मेरो निर्देशनमा तयार पार्नुभएको हो । परिश्रमपूर्वक तयार पारिएको यस शोधकार्यबाट म पूर्णरूपमा सन्तुष्ट छु र यसको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि सम्बन्धित विभागसमक्ष सिफारिस गर्दछु ।

मिति : २०६७/०३/०२

डा.कुलप्रसाद ढुङ्गाना

सह-प्राध्यापक

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

वीरेन्द्र बहुमुखी क्याम्पस

नेपाली विभाग

भरतपुर, चितवन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय

वीरेन्द्र बहुमुखी क्याम्पस, भरतपुर, चितवन

नेपाली विभाग

स्वीकृति पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्कायअन्तर्गत वीरेन्द्र बहुमुखी क्याम्पस भरतपुरका विद्यार्थी शीला मरहट्टाले नेपाली एम्.ए. दसौँ पत्रको प्रयोजनका निम्ति प्रस्तुत गरेको **ध्रुव सापकोटाको 'बितेको' कथासङ्ग्रहको कृतिपरक अध्ययन** शीर्षकको यो शोधपत्र स्वीकृत गरिएको छ ।

मूल्याङ्कनसमिति

प्रा.डा. नारायणप्रसाद खनाल
विभागीय प्रमुख
____
हस्ताक्षर

डा. कुलप्रसाद ढुङ्गाना
शोधनिर्देशक
____
हस्ताक्षर

गोविन्दराज विनोदी
बाह्यपरीक्षक
____
हस्ताक्षर

मिति : २०६७/०४/०१

कृतज्ञताज्ञापन

प्रस्तुत **ध्रुव सापकोटाको 'बितेको' कथासङ्ग्रहको कृतिपरक अध्ययन** शीर्षकको शोधपत्र मैले नेपाली विषयको स्नातकोत्तर दोस्रो वर्षको दसौँ पत्रको प्रयोजनका लागि आदरणीय गुरु सह-प्राध्यापक डा. कुलप्रसाद ढुङ्गानाज्यूको कुशल निर्देशनमा तयार पारेकी हुँ । आफ्नो अति व्यस्त समयको बीचमा पनि पटकपटक घरमै बोलाई निरन्तर रूपमा अनेक सरसल्लाह र सुझाव प्रदान गरी शोधपत्रलाई यस रूपमा पुऱ्याउन मद्दत गर्नुहुने मेरो शोधनिर्देशक श्रद्धेय गुरु कुलप्रसाद ढुङ्गानाज्यूप्रति म अत्यन्त ऋणी रहने छु ।

यसैगरी यस शोधपत्रको शोधप्रस्ताव स्वीकृत गरी शोधकार्य गर्ने सुअवसर प्रदान गर्ने नेपाली केन्द्रीय विभागका विभागीय प्रमुख प्रा.डा. नारायणप्रसाद खनालका साथै अन्य गुरुहरूप्रति पनि म आभारी छु । आवश्यक सल्लाह, अमूल्य सुझाव, सदाशयता प्रदान गर्नुहुने दाजु ध्रुव सापकोटालाई पनि बिर्सन मिल्दैन ।

सानैदेखि अध्ययनमा कुशल मार्गनिर्देशन प्रदान गर्दै मलाई शिक्षाको यो स्तरसम्म पुऱ्याउन अनुकूल वातावरण सिर्जना गरिदिने आदरणीय मेरा बुबा श्री ध्रुवप्रसाद मरहट्टा र आमा श्रीमती सावित्री मरहट्टाको आजीवन ऋणी रहने छु । मेरो शोधकार्यको सफलता चाहने तथा मलाई हरतरहले सहयोग पुऱ्याउने मेरा जीवनसखा श्री हरि अधिकारीप्रति पनि हार्दिक कृतज्ञता जाहेर गर्दछु ।

यसैगरी शोधकार्यका सन्दर्भमा विभिन्न किसिमका सहयोग गरिदिनु हुने भाइ कृष्णप्रसाद पोखेलप्रति आभार व्यक्त गर्दै यस शोधपत्रलाई शुद्धसँग समयमै टङ्कण गरिदिनुहुने कम्प्युटर केयर एन्ड डिजाइनिङ सेन्टर, नारायणगढका टङ्कणकर्ता दीपेन्द्रकुमार जोशी 'निक' प्रति पनि धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु ।

अन्त्यमा, म यो शोधपत्रको समुचित मूल्याङ्कनका लागि वीरेन्द्र बहुमुखी क्याम्पस, नेपाली विभाग, भरतपुरसमक्ष प्रस्तुत गर्दछु ।

शोधार्थी

मिति : २०६७/०३/०२

शीला मरहट्टा
क्याम्पस रोल नं. ३६/२०६०-६२
त्रि.वि. दर्ता नं. ६-१-२३९-९९-९७
नेपाली विभाग
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
वीरेन्द्र बहुमुखी क्याम्पस
भरतपुर, चितवन
२०६७

विषयसूची

(क) शोधनिर्देशकको मन्तव्य
(ख) शोधपत्रको स्वीकृतिपत्र
(ग) कृतज्ञताज्ञापन
(घ) सङ्क्षेपीकृत शब्दसूची

पहिलो परिच्छेद
शोधपरिचय

१.१	विषयप्रवेश	१
१.२	शोधप्रयोजन	१
१.३	शोधसमस्या	१
१.४	शोधकार्यका उद्देश्यहरू	२
१.५	पूर्वकार्यको विवरण र समीक्षा	२
१.६	शोधकार्यको औचित्य र महत्त्व	५
१.७	शोधपत्रको सीमाङ्कन	५
१.८	सामग्रीसङ्कलन विधि	५
१.९	शोधविधि	६
१.१०	शोधपत्रको रूपरेखा	६

दोस्रो परिच्छेद
कथाको सैद्धान्तिक अध्ययन

२.१	विषयप्रवेश	८
२.२	कथाको व्युत्पत्तिगत अर्थ	९
२.३	कथासम्बन्धी पूर्वीय मान्यता	९
२.४	कथासम्बन्धी पाश्चात्य मान्यता	१०
२.५	कथाको परिभाषा	११

२.५.१ कथासम्बन्धी पूर्वीय आचार्यहरूको मत ११
२.५.२ कथासम्बन्धी पाश्चात्य विद्वान्हरूको मत १३
२.५.३ कथासम्बन्धी हिन्दी साहित्यकारहरूको मत १४
२.५.४ कथासम्बन्धी नेपाली साहित्यकारहरूको मत १५
२.६ कथाका तत्त्वहरू/उपकरण १६
२.६.१ कथानक १७
२.६.२ पात्र/चरित्र १८
२.६.३ परिवेश/वातावरण १९
२.६.४ दृष्टिबिन्दु १९
२.६.५ भाषाशैली २१
२.६.६ उद्देश्य २१
२.७ नेपाली कथाको इतिहास २२
२.७.१ प्राथमिक काल २३
२.७.२ माध्यमिक काल २३
२.७.३ आधुनिक काल २४
२.७.३.१ यथार्थवादी कथाको काल २४
२.७.३.१.१ आदर्शोन्मुख यथार्थवादी कथा २४
२.७.३.१.२ मनोवैज्ञानिक यथार्थवादी कथा २५
२.७.३.१.३ आलोचनात्मक यथार्थवादी कथा २५
२.७.३.१.४ ऐतिहासिक यथार्थवादी कथा २५
२.७.३.१.५ सामाजिक यथार्थवादी कथा २५
२.७.३.१.६ प्रयोगधर्मी यथार्थवादी कथा २५
२.७.३.२ नवयुगीन कथाको काल २६
२.८ ध्रुव सापकोटाका कथाविश्लेषणका आधारहरू २८
२.९ सारांश ३०

तेस्रो परिच्छेद
ध्रुव सापकोटाको जीवनी, व्यक्तित्व र कृतित्वको सामान्य परिचय

३.१ विषयप्रवेश ३१
३.२ जीवनी ३१
३.२.१ जन्म र बाल्यकाल ३२
३.२.२ शिक्षादीक्षा ३२

	३.२.३	रुचि		३३
	३.२.४	सम्मान र पुरस्कार		३४
	३.२.५	सक्रियता		३४
	३.२.६	प्रभाव र प्रेरणा		३४
	३.२.७	भ्रमण		३५
	३.२.८	पारिवारिक जीवन		३५
		३.२.८.१	वैवाहिक जीवनप्रवेशको पृष्ठभूमि	३५
		३.२.८.२	बसोबास र आजीविका	३५
३.३	व्यक्तित्व			३६
	३.३.१	भौतिक व्यक्तित्व		३६
	३.३.२	व्यक्तित्वका विविध रूप		३६
		३.३.२.१	साहित्यकार व्यक्तित्व	३७
			३.३.२.१.१ कथाकार व्यक्तित्व	३७
			३.३.२.१.२ उपन्यासकार व्यक्तित्व	३८
			३.३.२.१.३ कवि व्यक्तित्व	३९
			३.३.२.१.४ निबन्धकार व्यक्तित्व	४०
		३.३.२.२	जागिरे व्यक्तित्व	४०
		३.३.२.३	सम्पादक/पत्रकार	४१
३.४	कृतित्व			४१
	३.४.१	'प्रतिचक्रव्यूह' कथासङ्ग्रहको परिचय		४३
	३.४.२	'उच्चारण' कथासङ्ग्रहको परिचय		४३
	३.४.३	'नेपथ्य' कथासङ्ग्रहको परिचय		४३
	३.४.४	'हामी हाँसिरहेका छौँ' कथासङ्ग्रहको परिचय		४४
	३.४.५	'अन्धकार' कथासङ्ग्रहको परिचय		४५
	३.४.६	'बितेको' कथासङ्ग्रहको परिचय		४६
	३.४.७	'आकाश विभाजित छ' उपन्यासको परिचय		४८
	३.४.८	'देहमुक्त' उपन्यासको परिचय		४८
	३.४.९	'अवतार विघटन' उपन्यासको परिचय		४९
	३.४.१०	'ज्यागा' उपन्यासको परिचय		४९
	३.४.११	'विखण्डित' उपन्यासको परिचय		५०
	३.४.१२	'अकल्पनीय' उपन्यासको परिचय		५०
३.५	सारांश			५१

चौथो परिच्छेद
'बितेको' कथासङ्ग्रहको कृतिपरक अध्ययन

४.१ विषयप्रवेश ५२

४.२ 'बितेको' कथासङ्ग्रहमा सङ्गृहीत कथाका शीर्षकहरू ५२

४.२.१ 'अर्को मान्छे' कथाको विश्लेषण ५३

४.२.१.१ कथानक ५३

४.२.१.२ पात्र/चरित्र ५४

४.२.१.३ परिवेश/वातावरण ५५

४.२.१.४ दृष्टिबिन्दु ५५

४.२.१.५ भाषाशैली ५५

४.२.१.६ उद्देश्य ५६

४.२.२ 'भाडाको हत्यारा' कथाको विश्लेषण ५६

४.२.२.१ कथानक ५६

४.२.२.२ पात्र/चरित्र ५७

४.२.२.३ परिवेश/वातावरण ५७

४.२.२.४ दृष्टिबिन्दु ५७

४.२.२.५ भाषाशैली ५८

४.२.२.६ उद्देश्य ५८

४.२.३ 'नाङ्गो' कथाको विश्लेषण ५८

४.२.३.१ कथानक ५८

४.२.३.२ पात्र/चरित्र ५९

४.२.३.३ परिवेश/वातावरण ६०

४.२.३.४ दृष्टिबिन्दु ६०

४.२.३.५ भाषाशैली ६०

४.२.३.६ उद्देश्य ६०

४.२.४ 'पालो' कथाको विश्लेषण ६०

४.२.४.१ कथानक ६१

४.२.४.२ पात्र/चरित्र ६१

४.२.४.३ परिवेश/वातावरण ६२

४.२.४.४ दृष्टिबिन्दु ६२

	४.२.४.५	भाषाशैली	६२
	४.२.४.६	उद्देश्य	६२
४.२.५	'कालखण्ड' कथाको विश्लेषण		६३
	४.२.५.१	कथानक	६३
	४.२.५.२	पात्र/चरित्र	६३
	४.२.५.३	परिवेश/वातावरण	६४
	४.२.५.४	दृष्टिबिन्दु	६४
	४.२.५.५	भाषाशैली	६४
	४.२.५.६	उद्देश्य	६४
४.२.६	'सपना देखाउनेहरू' कथाको विश्लेषण		६५
	४.२.६.१	कथानक	६५
	४.२.६.२	पात्र/चरित्र	६५
	४.२.६.३	परिवेश/वातावरण	६६
	४.२.६.४	दृष्टिबिन्दु	६६
	४.२.६.५	भाषाशैली	६६
	४.२.६.६	उद्देश्य	६७
४.२.७	'खोज' कथाको विश्लेषण		६७
	४.२.७.१	कथानक	६७
	४.२.७.२	पात्र/चरित्र	६८
	४.२.७.३	परिवेश/वातावरण	६८
	४.२.७.४	दृष्टिबिन्दु	६८
	४.२.७.५	भाषाशैली	६९
	४.२.७.६	उद्देश्य	६९
४.२.८	'यथावत्' कथाको विश्लेषण		६९
	४.२.८.१	कथानक	६९
	४.२.८.२	पात्र/चरित्र	७०
	४.२.८.३	परिवेश/वातावरण	७०
	४.२.८.४	दृष्टिबिन्दु	७०
	४.२.८.५	भाषाशैली	७१
	४.२.८.६	उद्देश्य	७१
४.२.९	'सम्बन्ध' कथाको विश्लेषण		७१

	४.२.९.१	कथानक	७१
	४.२.९.२	पात्र/चरित्र	७२
	४.२.९.३	परिवेश/वातावरण	७२
	४.२.९.४	दृष्टिबिन्दु	७३
	४.२.९.५	भाषाशैली	७३
	४.२.९.६	उद्देश्य	७३
४.२.१०	'सूर्यास्त' कथाको विश्लेषण		७३
	४.२.१०.१	कथानक	७४
	४.२.१०.२	पात्र/चरित्र	७४
	४.२.१०.३	परिवेश/वातावरण	७५
	४.२.१०.४	दृष्टिबिन्दु	७५
	४.२.१०.५	भाषाशैली	७५
	४.२.१०.६	उद्देश्य	७५
४.२.११	'नपुंसक' कथाको विश्लेषण		७६
	४.२.११.१	कथानक	७६
	४.२.११.२	पात्र/चरित्र	७७
	४.२.११.३	परिवेश/वातावरण	७७
	४.२.११.४	दृष्टिबिन्दु	७७
	४.२.११.५	भाषाशैली	७८
	४.२.११.६	उद्देश्य	७८
४.२.१२	'ब्रह्मनाल' कथाको विश्लेषण		७८
	४.२.१२.१	कथानक	७८
	४.२.१२.२	पात्र/चरित्र	७९
	४.२.१२.३	परिवेश/वातावरण	७९
	४.२.१२.४	दृष्टिबिन्दु	८०
	४.२.१२.५	भाषाशैली	८०
	४.२.१२.६	उद्देश्य	८०
४.२.१३	'तीर्थाटन' कथाको विश्लेषण		८०
	४.२.१३.१	कथानक	८०
	४.२.१३.२	पात्र/चरित्र	८१

	४.२.१३.३ परिवेश/वातावरण	८२
	४.२.१३.४ दृष्टिबिन्दु	८२
	४.२.१३.५ भाषाशैली	८२
	४.२.१३.६ उद्देश्य	८२
४.२.१४	'उपहास' कथाको विश्लेषण	८३
	४.२.१४.१ कथानक	८३
	४.२.१४.२ पात्र/चरित्र	८३
	४.२.१४.३ परिवेश/वातावरण	८४
	४.२.१४.४ दृष्टिबिन्दु	८४
	४.२.१४.५ भाषाशैली	८४
	४.२.१४.६ उद्देश्य	८५
४.२.१५	'श्रद्धाञ्जली' कथाको विश्लेषण	८५
	४.२.१५.१ कथानक	८५
	४.२.१५.२ पात्र/चरित्र	८६
	४.२.१५.३ परिवेश/वातावरण	८६
	४.२.१५.४ दृष्टिबिन्दु	८६
	४.२.१५.५ भाषाशैली	८६
	४.२.१५.६ उद्देश्य	८७
४.२.१६	'स्मृति' कथाको विश्लेषण	८७
	४.२.१६.१ कथानक	८७
	४.२.१६.२ पात्र/चरित्र	८८
	४.२.१६.३ परिवेश/वातावरण	८९
	४.२.१६.४ दृष्टिबिन्दु	८९
	४.२.१६.५ भाषाशैली	८९
	४.२.१६.६ उद्देश्य	८९
४.२.१७	'विषको कीरो' कथाको विश्लेषण	८९
	४.२.१७.१ कथानक	९०
	४.२.१७.२ पात्र/चरित्र	९०
	४.२.१७.३ परिवेश/वातावरण	९१
	४.२.१७.४ दृष्टिबिन्दु	९१

४.२.१७.५ भाषाशैली ९१
४.२.१७.६ उद्देश्य ९२
४.२.१८ 'रित्तोघरमा' कथाको विश्लेषण ९२
४.२.१८.१ कथानक ९२
४.२.१८.२ पात्र/चरित्र ९३
४.२.१८.३ परिवेश/वातावरण ९३
४.२.१८.४ दृष्टिबिन्दु ९४
४.२.१८.५ भाषाशैली ९४
४.२.१८.६ उद्देश्य ९४
४.२.१९ 'अन्योल' कथाको विश्लेषण ९४
४.२.१९.१ कथानक ९४
४.२.१९.२ पात्र/चरित्र ९५
४.२.१९.३ परिवेश/वातावरण ९५
४.२.१९.४ दृष्टिबिन्दु ९६
४.२.१९.५ भाषाशैली ९६
४.२.१९.६ उद्देश्य ९६
४.२.२० 'समय र सपना' कथाको विश्लेषण ९६
४.२.२०.१ कथानक ९६
४.२.२०.२ पात्र/चरित्र ९७
४.२.२०.३ परिवेश/वातावरण ९७
४.२.२०.४ दृष्टिबिन्दु ९८
४.२.२०.५ भाषाशैली ९८
४.२.२०.६ उद्देश्य ९८
४.२.२१ 'प्रतिस्थापन' कथाको विश्लेषण ९८
४.२.२१.१ कथानक ९८
४.२.२१.२ पात्र/चरित्र ९९
४.२.२१.३ परिवेश/वातावरण ९९
४.२.२१.४ दृष्टिबिन्दु १००
४.२.२१.५ भाषाशैली १००

४.२.२१.६ उद्देश्य १००
४.२.२२ 'अतीत राग' कथाको विश्लेषण १००
४.२.२२.१ कथानक १००
४.२.२२.२ पात्र/चरित्र १०१
४.२.२२.३ परिवेश/वातावरण १०२
४.२.२२.४ दृष्टिबिन्दु १०२
४.२.२२.५ भाषाशैली १०२
४.२.२२.६ उद्देश्य १०२
४.२.२३ 'अप्रतिरक्षक' कथाको विश्लेषण १०३
४.२.२३.१ कथानक १०३
४.२.२३.२ पात्र/चरित्र १०३
४.२.२३.३ परिवेश/वातावरण १०४
४.२.२३.४ दृष्टिबिन्दु १०४
४.२.२३.५ भाषाशैली १०५
४.२.२३.६ उद्देश्य १०५
४.२.२४ 'बा भन्ने कि आमा ?' कथाको विश्लेषण १०५
४.२.२४.१ कथानक १०५
४.२.२४.२ पात्र/चरित्र १०६
४.२.२४.३ परिवेश/वातावरण १०७
४.२.२४.४ दृष्टिबिन्दु १०७
४.२.२४.५ भाषाशैली १०७
४.२.२४.६ उद्देश्य १०७
४.२.२५ 'शब्द' कथाको विश्लेषण १०८
४.२.२५.१ कथानक १०८
४.२.२५.२ पात्र/चरित्र १०८
४.२.२५.३ परिवेश/वातावरण १०९
४.२.२५.४ दृष्टिबिन्दु १०९
४.२.२५.५ भाषाशैली १०९
४.२.२५.६ उद्देश्य १०९
४.३ सारांश ११०

पाँचौँ परिच्छेद
कथाकार ध्रुव सापकोटाको कथात्मक प्रवृत्ति र स्थान

५.१	विषयप्रवेश	१११
५.२	ध्रुव सापकोटाको कथात्मक प्रवृत्ति	११२
	५.२.१ सामाजिक यथार्थवादी कथाकार	११२
	५.२.२ समसामयिकता बोधमा तीव्रता भएका कथाकार	११३
	५.२.३ संवादात्मक भाषाशैलीमा कथा रचना गर्ने कथाकार	११३
	५.२.४ विसङ्गतिवादी कथाकार	११४
	५.२.५ व्यङ्ग्यात्मक चेतनाले भरिएका कथा लेख्ने कथाकार	११४
५.३	नेपाली कथाकारिताको इतिहासमा ध्रुव सापकोटाको स्थान	११५
५.४	सारांश	११७

छैटौँ परिच्छेद
उपसंहार

६.१	निष्कर्ष	११८
६.२	समग्र निष्कर्ष	१२०

सन्दर्भसामग्रीसूची

(क)	पुस्तकसूची	१२२
(ख)	पत्रिकासूची	१२४

परिशिष्ट खण्ड

	परिशिष्ट ‘क’	१२५
	परिशिष्ट ‘ख’	१२७

सङ्क्षेपीकृत शब्दसूची

यस शोधपत्रमा प्रयोग गरिएका सङ्क्षेपीकृत शब्दहरूको पूरा रूप यसप्रकार छ :

अ.प्र.	अप्रकाशित
आई.कम.	इन्टरमिडियत अफ कमर्स
ई.पू.	इशापूर्व
इ.सं.	इस्वी सम्वत्
उप-प्रा.	उप-प्राध्यापक
एम्.डी.एस्.	मास्टर डेभलपमेन्ट स्टडिज
एस्.एल्.सी.	स्कुल लिभिङ्ग सर्टिफिकेट
क्र.सं.	क्रमसङ्ख्या
जे.पी.	जुद्धोदय पब्लिक
टि.भी.	टेलिभिजन
डा.	डाक्टर
त्रि.वि.	त्रिभुवन विश्वविद्यालय
द.सं.	दर्तासङ्ख्या
निर्दे.	निर्देशक
नं.	नम्बर
ने.रा.प्र.प्र.	नेपाल राजकीय प्रज्ञाप्रतिष्ठान
प्रा.	प्राध्यापक
प्रा.लि.	प्राइभेट लिमिटेड
पृ.	पृष्ठ
बी.कम.	ब्याचलर अफ कमर्स
वि.सं.	विक्रम संवत्
स्व.	स्वर्गीय
सह-प्रा.	सह-प्राध्यापक
संस्क.	संस्करण
सम्पा.	सम्पादक